

Bergen 19. januar 2015

Rapport fra «Nina»'s besøk i kystkultursenteret

Ved daglig leder Egil Sunde

Lørdag 9. januar kom uværet «Nina» på besøk i kystkultursenteret. Uværet var grundig varslet fra meteorologisk hold flere dager i forveien. Kystkultursenteret holder generelt øye med værmeldingene, da sterk vind i retninger fra vest til nord, krever at spesielle tiltak iverksettes. «Nina» ble fulgt nøye i dagene før den traff Vestlandet. Det viste seg at vindretningen ville bli den mest uheldige for oss, med sterkest vind fra vest, dreierende til nordvest. Varsetlet sa vind opp i sterk storm i kastene lokalt hos oss. Spådommenslo til.

Vindpress og bølger skadet «Svalen» slik at den sank ved kai en uke før «Nina». Vinden var langt svakere enn under «Nina». Båten var godt fortøyd og fendret og lå ikke veldig utsatt til.

Tiltak mot «Nina»:

Da vi forstod at «Nina» ville treffe senterets havnen for fullt fra verst tenkelig vinkel, ble følgende satt i verk:

- Følgende mellomstore og større båter ble kjørt til trygg plass i Vågen eller annen havn: «Erkna», «Markol V», «Fant», gavlabåt, «Lomvi», vikingskipet, og «Dreggen». «Hugin» burde vært flyttet, men eieren var bortreist, og vi ønsket ikke ansvaret med å flytte en så stor båt uten eier til stede. Den fikk i stedet ekstra fortøyninger og tilsyn.

- Tre andre større båter ble vurdert flyttet, men eierne vurderte det som forsvarlig å ble liggende, og var til stede under hele stormen.
- 5 snekker ble lagt på tryggere plass i kystkultursenterets havn.
- Robåter som lå på utsatt brygge på Tangen, ble dradd på land.
- Fortøyninger på øvrige båter ble ettersett og til dels kraftig forsterket.
- Fendring ble ettersett og ekstra fendere hengt ut ved behov.
- Til vanlig ligger båter flere utenpå hverandre. Båtene ble ommøblert, slik at ingen lå på denne måten.
- Løse gjenstander på land ble fjernet eller sikret.

Stormen slo til for fullt ca. kl. 15.00, og hadde full kraft i ca. 5 timer. Frem mot midnatt begynte vinden å avta, men bølgene i havnen var fremdeles store rundt midnatt, selv om vinden hadde minket.

Det var organisert vakthold og beredskap blant frivillige i senteret, med 8-10 personer til stede som av sikkerhetshensyn for det meste gikk vakt to og to med kontinuerlig tilsyn i havnen, eller satt i beredskap inne med vinduer ut mot havnen. Det var vakt og tilsyn hele natten.

Eiere av flere større båter var om bord eller på kaien og passet båtene kontinuerlig. Seilskøyten «Anna» lå med motoren og propellen i gang for å kompensere for presset på fortøyningene.

Hvordan havn og båter klarte seg:

- Trekaien i nord, der «Erkna» normalt ligger, knakk på midten. Brystningen i tre ble delvis ødelagt. Kaien kan repareres, men dette er krevende og kostbart, og usikkert om det er mulig og forsvarlig med frivillig innsats fra senterets brukere.
- Ingen båter havarerte eller fikk vesentlige skader.
- Seilskøyen «Viggo» hadde problemer da floen var på sitt høyeste. Den ligger på trekaien på Tangen, og presset mot kaien gjorde det svært krevende å holde fendere på plass mellom båt og kai. God innsats fra eieren holdt situasjonen under kontroll.
- Noen fortøyningstau røk, uten at dette skapte vesentlige problemer.
- En del fendere slet seg pga. påkjenningen.
- Båthusene over båter på land klarte seg overraskende godt. Et par av husene måtte sikres mens vinden stod på, da de ellers ville ha veltet med fare for båten under huset, og på sidene. Presenningstakene fikk mindre skader.

Havnens beliggenhet og beskyttelse:

Havnen i kystkultursenteret har med sitt forholdsvis smale innløp tilsynelatende beskyttelse mot alle vindretninger, unntatt rett vest. Virkeligheten er imidlertid ganske annerledes.

- Ytterst på Tangen er det en liten molo som tar av for de sør-vestlige vindene. Ved springflo og vinder fra vest til nord, har den liten til ingen virkning. Ved springflo går bølgene direkte over moloen, nesten uten motstand.

- Kristiansholm er en solid barriere mot nord, som tilsynelatende skjermer havnen godt. Realiteten er at nordlige vinder bygger opp bølger med stor kraft langsetter hele Byfjorden. Disse følger landet langs og rundt sørenden av Kristiansholm, og sprer seg i vifteform inn i senterets havn. Når vinden slipper taket i bølgene som kommer inn i havnen, blir de lengre og får stor kraft.
- Måten bølgene sprer seg på i havnen gjør at også kaiene nord i havnen – som tilsynelatende ligger beskyttet til, er svært utsatt. Blant annet fordi bølgene her treffer båtene delvis fra siden, og at det er veldig grunt. Dette øker bølgehøyden.
- I den indre delen av havnen, mot bod 24, treffer bølgene rett mot husveggen. Båter som ligger på svai og øst-vest, får bølgene rett mot seg. Det er kun mulig å fortøye øst-vest her. Påkjeningen på de to flytebyggene, og båtene på disse, er over det forsvarlige.
- Kun den innerste sør-østre delen av havnen vurderes noenlunde trygg, selv om det også her ruller kraftig fordi viftespredning gjør at bølgene kommer fra siden.

Havnen sett mot øst. Som bildet viser, er det åpent rett inn fra vest. Den lille moloen midt på bildet gir minimal beskyttelse.

Senteret sett mot vest. Vind mellom vest og nord står rett inn i havnen.

Fellesenheten ved Sandviksboder Kystkultursenter AS
Sandviksboder 15-17
5035 Bergen

Erfaringer etter «Nina»'s besøk:

- Tiltakene som ble satt i verk, var nok til å hindre skader på fartøyene.
- På tross av tiltakene var påkjenningen så stor på flere av båtene og kaiene at det var en god porsjon flaks i tillegg til gode forberedelser og innsats under selve stormen, som gjorde at en slapp alvorlige skader.
- Tiltakene var tids- og arbeidskrevende, og vi den frivillige innsatsen var stor. Bergen og Omland Havnevesen var dessuten konstruktive i forhold til trygg plassering i Vågen.
- Uten nevnte tiltak på forhånd, **er det liten tvil om at båter ville ha slitt seg og blitt alvorlig skadd, eller gått ned.**
- Et eksempel på dette er «Svalen» som gikk ned (bilde annet sted i rapporten) ca. en uke tidligere, da vinden hadde samme retning, men var langt svakere. Presset mot skroget var da så stort, at saum røk, et bord sprakk, og vann trengte inn. Båten var i utgangspunktet meget godt fortøyd og fendret, og hadde jevnt tilsyn. «Svalen» er vurdert som verneverdig – men ikke vernet, av Riksantikvaren, med sin spesielle historie knyttet til båtreisende.
- Trekaaien på Tangen er uegnet å ligge ved for båter av alle størrelser ved sterk vind fra vest til nord.
- Når først vinden først setter inn, er det for sent og farlig å sette i verk vesentlige tiltak. Til det er kreftene for store.
- Selv i de mest beskyttede delene av havnen, var det vesentlig sjø, med til dels stor belastning på båtene.
- Trekaiene på Tangen og mot Kristiansholm er bygget av frivillige amatører, og nå i så dårlig forfatning at de bokstavelig talt er begynt å falle ned. Disse er lite egnet for fortøying ved vind fra stiv kuling og oppover til sterk kuling. Stiv kuling er hyppig vindstyrke om sommeren. Fra sterk kuling og oppover er ikke disse kaiene sikre.
- De nylig utgravde hopene til fiskerimuseet fungerte utmerket som nødhavn for de minste båtene.

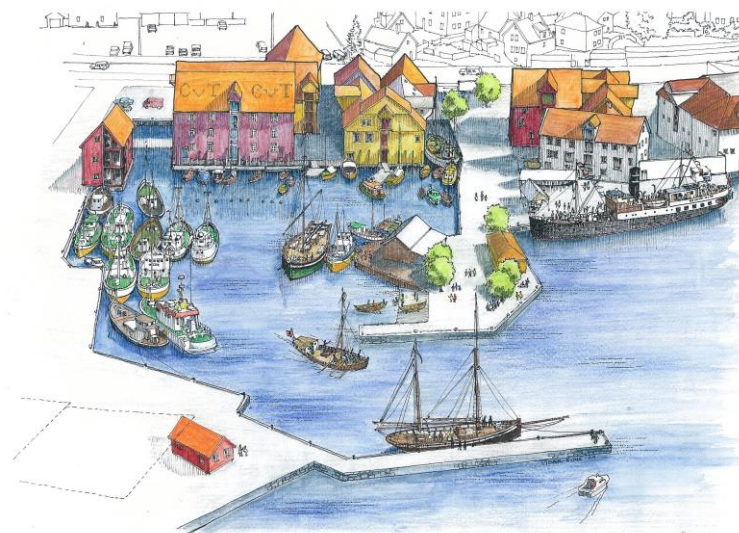
Konklusjon:

- Havnen til kystkultursenteret skal ifølge ABM planen for 2012 – 2021 i hovedsak gi plass til «*fartøy av høyeste antikvariske verdi*». Vårt oppdrag er altså å ta vare på og gi beskyttelse til våre mest verdifulle og verneverdige flytende kulturminner for å berge disse for ettertiden.
- Havnen er i dag uten vesentlig beskyttelse mot vindretninger mellom vest og nord, og derfor lite egnet til formålet.
- Det er ikke seriøst å tilby havn for våre mest verdifulle flytende kulturminner i kystkultursenterets havn, uten vesentlig bedre beskyttelse og forbedringer av den.
- Det er en kjennsgjerning at havnens dårlige rykte som værutsatt, gjør at mange ressurssterke eiere av verneverdige båter ikke ønsker å søke om plass her. Dette gjør det vanskeligere å bygge opp senteret til et levende og faglig sterkt kystkultursenter i tråd med bystyrets intensjoner.

- Det må vurderes å si opp en rekke båter for å redusere antallet i vinterhalvåret, frem til havnen er opprustet. Dette vil svekke senterets funksjon og oppgave vesentlig, og bryte ned det faglige fartøyvernmiljøet bygget rundt frivilligheten.

Kun iherdig innsats fra frivillige, bortkjøring av ca. halvparten av havnens mellomstore og store båter, og intern flytting av mange mindre båter, hindret en mulig katastrofe for en rekke av de viktigste fartøyene. Flere av disse er vernet. De fleste verneverdige.

Sterk vind fra de utsatte retningene er ganske vanlig, og inntreffer opptil flere ganger i året.

Løsninger:

- Molo fra sørspissen av Kristiansholm.
- Den lille moloen på Tangen forhøyes og forsterkes.
- Eksisterende kaier opprustes til å tåle normale påkjenninger.
- Frem til dette er på plass, må kystkultursenteret i vinterhalvåret kunne disponere sikre vinterplasser andre egnede steder ved kommunale brygger, med samme betingelser som i senterets havn. F.eks. i hopene ved Tollboden.

.....